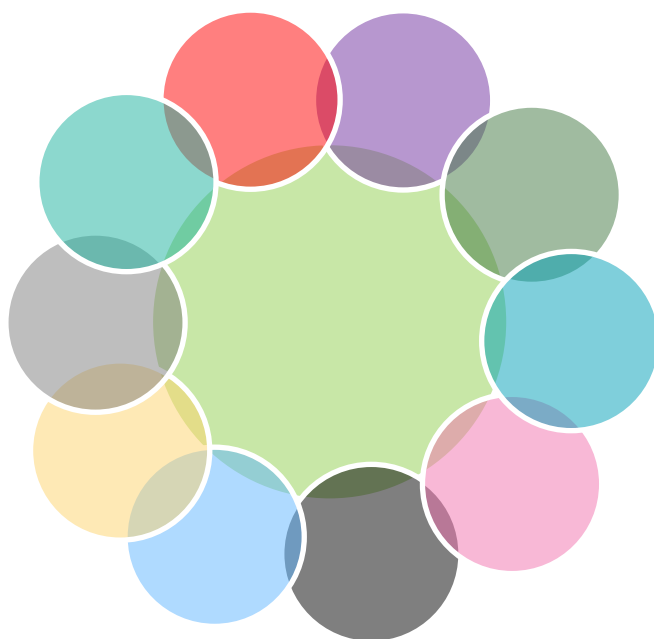

Policy för barn- och ungdomspolitisk verksamhet i Karlsborgs kommun

2019 - 2022

KARLSBORGS
KOMMUN

Innehåll

Karlsborgs arbete för barns och ungas rättigheter	1
Bakgrund.....	1
Syfte och mål	1
Det nationella perspektivet.....	2
Kartläggning	3
Strategi för genomförande av policy för barn- och ungdomspolitisk verksamhet.....	4
Ansvar & Uppföljning	5
Bilaga 1 –Handledning – enklare prövning av barnets bästa.....	8
Bilaga 2 – Rättigheter av särskild vikt vid en prövning.....	9
Bilaga 3 – Olika nivåer av inflytande.....	10
Bilaga 4 – Olika perspektiv.....	11

Karlsborgs arbete för barns och ungas rättigheter

Bakgrund

I kommunen fattas en övervägande majoritet av de beslut som påverkar barns och ungas livsvillkor, såsom frågor om skola, barnomsorg, fritid, kultur samt vilket stöd och vilka insatser som erbjuds till barn och unga i utsatta situationer. Alla människor har rätt till delaktighet och inflytande trots att förutsättningarna kan se olika ut. Barn och unga befinner sig i många olika sammanhang där de ofta har svårt att lyfta fram sina tankar och synpunkter men framförallt att bli lyssnade på och bli tagna på allvar. Karlsborgs kommun vill stärka barns och ungas position och deras rätt till inflytande.

De globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 antogs av FN:s generalförsamling i september 2015. Agendan innehåller 17 mål, varav 10 har en direkt effekt och påverkan på barns- och ungas liv. Karlsborgs kommun har omsatt 8 av de 17 målen till lokal nivå¹ och utmaningar och åtgärder har anpassats därefter. Enligt Vision 2020, ett styrdokument som är antaget av fullmäktige, ska Karlsborgs kommun vara vägvisare för hållbar utveckling av kommunen. Två prioriterade områden utifrån visionen är barns och ungas uppväxtvillkor samt medborgarnas känsla av delaktighet och inflytande i våra verksamheter och aktiviteter.

Policyn skall genomsyra all verksamhet i kommunen. Den ger en samlad bild över kommunens vilja och kan ses som ett verktyg i utvecklingsarbetet, samt ska vara vägledande för kommunens politiker och tjänstepersoner.

Syfte och mål

Barn och unga i Karlsborg innebär alla i åldrarna 0-25 år och syftet med policyn är:

- Att stärka barns och ungas känsla av delaktighet och inflytande i Karlsborgs kommun
- Att kommunen ska bli mer attraktiv för barn och unga
- Att säkra kommunens arbete med att följa Barnkonventionen

Målet med policyn är att ett barnrättsperspektiv² ska genomsyra alla verksamheter i Karlsborg, på nämnds-, förvaltnings- och enhetsnivå. På det sättet ska Barnkonventionen bli ett levande dokument i Karlsborg, där alla barn och unga upplever att deras rättigheter blir tillgodosedda och att de har möjlighet att vara delaktiga i beslut som rör dem, både direkt och indirekt samt får stöd i sin organisering och sitt engagemang.

¹ Se Program för Social hållbarhet

² Ett synsätt där barnets bästa är ledande i planering, beslut och utförande, på alla nivåer i organisationen. Att arbeta efter ett barnrättsperspektiv innebär att kombinera beprövad erfarenhet, forskning och barnets synpunkter, i ärenden och verksamhet som påverkar barn.

Det nationella perspektivet

Målet för den nationella ungdomspolitiken³ är att alla ungdomar ska ha goda livsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Prioriterade områden för ungdomspolitiken:

- Ungdomars inflytande
- Egen försörjning
- Psykisk hälsa

Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter, också kallad Barnkonventionen, innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. Barnkonventionen är ett rättsligt bindande internationellt avtal som slår fast att barn är individer med egna rättigheter. Sverige ratificerade⁴ Barnkonventionen år 1990 och den kommer att bli nationell lag från 1 januari 2020. 195 stater har ratificerat konventionen och idag är det bara USA som hittills inte gjort det.

Konventionen definierar barn som alla människor under 18 år. Den innehåller 54 artiklar och tre fakultativa protokoll⁵ som alla är lika viktiga och bildar en helhet.

Artikel 2, 3, 6 och 12 kallas för de fyra huvudprinciperna.

Tillsammans med implementeringsartiklarna, 4 och 42, är huvudprinciperna tolkningsramen för de andra rättigheterna i konventionen och används som vägledande stöd.

Artikel 4: Det är kommunens ansvar att till fullo utnyttja sina tillgängliga resurser för att vidta alla lämpliga åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i konventionen.

Artikel 42: Alla barn (och vuxna) har rätt att få information om att barn har egna rättigheter.

³ Med fokus på unga – en politik för goda livsvillkor, makt och inflytande, Prop. 2013/14:191

⁴ Att ratificera en konvention innebär att staten förpliktigar sig att följa konventionen och att den blir juridiskt bindande.

⁵ Ett fakultativt protokoll är ett tilläggsprotokoll som har samma juridiska status som konventionen. Sverige har hittills ratificerat två av de tre fakultativa protokollen.

Barnkonventionen slår fast att alla barn har rätt att leva och utvecklas och att barnets bästa alltid ska komma i första hand. Varje barn har rätt att respekteras, att växa upp i trygghet och i frihet från våld och övergrepp. De ska ges möjlighet att uttrycka sina åsikter i frågor som berör dem och deras åsikter ska också beaktas. Barn har rätt till utbildning, social trygghet, skälig levnadsstandard, sitt eget språk, kultur och lek och fritid.

Sveriges barnpolitik grundar sig på Barnkonventionen och 2010 antog riksdagen ”Strategin för barns rättigheter”. Strategin ska vara en utgångspunkt för riksdag, regering, statliga myndigheter, regioner och kommuner i arbetet med att trygga barns rättigheter. Den utgår från de mänskliga rättigheterna och Barnkonventionen och har följande perspektivområden:

1. All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen.
2. Barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang.
3. Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.
4. Barn ska få kunskap om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken.
5. Föräldrar ska få kunskap om barnets rättigheter och erbjudas stöd i sitt föräldraskap.
6. Beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter.
7. Aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan
8. Aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn. Beslut och åtgärder som rör barn ska följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv.

Inför att Barnkonventionen blir lag 1 januari 2020 har arbetet med att stärka barns och ungas rättigheter intensifierats på såväl nationell, som regional och kommunal nivå.

VAD ÄR DELAKTIGHET?

Den lilla människan ska få information, få komma till tals och få påverka beslutet beroende av ålder och mognad.

Kartläggning

Inför framtagandet av denna policy har en kartläggning genomförts för att reda på hur arbetet med Barnkonventionen ser ut idag, vilka förutsättningar kommunen har för att utveckla det arbete som finns samt skapa möjligheter för att utveckla arbetet ytterligare i olika verksamheter.

Kartläggningen har genomförts i flera steg:

- Enkät utskickad till samtliga medarbetare och politiker där de fått bedöma hur vi i Karlsborgs kommun har arbetat med tidigare handlingsplan för arbete med Barnkonventionen.
- Samtal med barn och unga på elevråd, grundskoleråd samt gårdsråd.
- Samtliga förvaltningschefer har fyllt i en uppföljning för tidigare handlingsplan.

Kartläggningen har visat att genom att utgå från grundprinciperna samt implementeringsartiklarna i Barnkonventionen kan det barn- och ungdomspolitiska arbetet i kommunen utvecklas och styrkas.

Strategi för genomförande av policy för barn- och ungdomspolitisk verksamhet

Den övergripande inriktningen för den barn- och ungdomspolitiska verksamheten är att stärka barns och ungas känsla av delaktighet och inflytande i Karlsborgs kommun.

Detta innebär följande:

Barn och unga ska ges samma förutsättningar att delta oavsett kön, ålder, etnicitet, religiös tillhörighet, funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck samt socioekonomisk bakgrund (art 2) – Barns och ungdomars viktigaste fråga⁶

Samtliga verksamheter ska stå för ett tolerant bemötande där alla barn och unga ska känna att de kan ta plats och har ett värde. Ett hållbart tvärsektorielt samarbete mellan förvaltningarna och ett kvalitetsarbete som främjar integrations- och jämlikhetsarbete i kommunen ska utvecklas. Som ett led i den nationella ungdomspolitiken ska kommunen bidra med möjligheter för ungdomar till feriepraktik som stimulerar förutsättningar för egen framtida försörjning.⁷

Barnets bästa ska beaktas och bedömas vid alla beslut som rör barn (art 3)

Vid alla åtgärder som rör barn, ska barnets bästa bedömas och beaktas. De beslut som fattas i kommunen grundas på lag, förordningar och av kommunfullmäktige/kommunstyrelsen antagna riktlinjer. För att anlägga ett barnrättsperspektiv på sin verksamhet fordras utöver detta att man, vid alla beslut som direkt eller indirekt rör barn, genomför en prövning av barnets bästa (se bilaga 1). Vid beslut som går emot barnets bästa är det viktigt att sätta in kompensatoriska åtgärder.

Kommunens ansvar att till fullo utnyttja sina tillgängliga resurser för att vidta alla lämpliga åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i konventionen (art 4)

- Barnrättsperspektivet ska årligen inkluderas vid budgetöversyn och följas upp årligen i kommunens kvalitetsarbete.
- En medborgarbudget⁸ avsätts årligen till respektive elevråd samt till grundskolerådet för att demokratiskt användas till förslag som lyfts.

Barnets rätt till liv och utveckling (art 6)

Samtliga verksamheter ska i sitt arbete utgå från barns och ungas rätt till ett självständigt liv samt till en säker och trygg uppväxtmiljö såväl inom familjen som i samhället i övrigt. En miljö som stimulerar nyfikenhet och lärande och som är anpassad efter barnens ålder och mognad. Barn och unga ska så långt möjligt skyddas från fysiska, psykiska och sociala riskfaktorer som påverkar deras hälsa och utveckling.

Barnets rätt att komma till tals (art 12)

Det är viktigt att kommunens verksamheter har strukturer för hur barn kan påverka sina levnads- och uppväxtvillkor. Samtliga verksamheter ska inom sitt område finna former för hur inflytande

⁶ Resultat från samtal med ca 160 barn och unga genomförda under våren 2018.

⁷ Detta kan även ses som en bidragande faktor för Karlsborgs kommuns framtida kompetensförsörjning.

⁸ En metod som används för att få medborgare att engagera sig i sin närmiljö genom att rösta igenom förslag till förändringar som sedan genomförs.

och information för barn och ungdomar ska utformas.⁹ Detta innebär att det måste finnas lyhördhet och intresse att ta del av de uppfattningar som förs fram. Det kräver dessutom lättillgängliga vägar för barn och unga att föra fram synpunkter och utöva sitt inflytande.

- Grundskolerådet ska genomföras två gånger per år, där deltagare från olika nämnder samt tjänstepersoner från verksamheter som berörs av frågorna träffar representanter från skolornas elevråd.
- Barns och ungas livssituation ska kartläggas vart tredje år genom LUPP (lokal uppföljning av ungdomspolitiken) utformad av MUCF (myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor).
- Barn och unga ska fortsatt användas som remissinstanser i frågor som berör dem genom befintliga forum samt de forum som kan skapas av och med barn och unga.

Alla barn (och vuxna) har rätt att få information om att barn har egna rättigheter (art 42)

- Kontinuerlig utbildning i Barnkonventionen och prövningar av barnets bästa ska erbjudas förtroendevalda och medarbetare i kommunen.
- Barn och ungdomar ska få information om och utbildning i Barnkonventionen och vad den innebär för dem.
- Samlad information om det barn- och ungdomspolitiska arbetet, om Barnkonventionen samt om stöd och hjälp till barn och unga ska finnas tillgänglig på Karlsborgs kommuns hemsida och på mötesplatser för barn och ungdomar i kommunen.

Ansvar & Uppföljning

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för policyn och ska årligen göra prioriteringar av insatsområden utifrån policyn. Vikten av barn- och ungdomsperspektivet ska framgå i budgetdirektiv.

Övriga nämnder ansvarar för att årligen sammanställa och följa upp nämndernas och förvaltningarnas arbete med policyn för det barn- och ungdomspolitiska arbetet och rapportera till kommunstyrelsen. I respektive nämnd ska det tydligt framgå vilka prioriterade områden utifrån policyn som förvaltningen ska arbeta med det kommande året. Arbetet ska årligen följas upp och sammanställas.

Ledningsgruppen på varje förvaltning ansvarar för att det i verksamhets- och handlingsplaner tydligt framgår vilka insatser som ska göras för att förverkliga nämndens prioriterade områden utifrån policyn. Arbetet ska följas upp och sammanställas vid årsredovisning.

Kvalitetssäkring

Kommunens arbete med policyn ska mätas och följas upp genom kommunens övriga kvalitetsarbete.

⁹ Se bilaga 3, olika nivåer av inflytande.

Samordning

I den kommunala organisationen ska det finnas en samordnare med uppdrag att samordna och följa upp kommunens arbete utifrån policyn.

Samordningsuppdraget består av att:

- Utifrån förvaltningarnas sammanställningar årligen sammanfatta deras och nämndernas arbete utifrån policyn för det barn- och ungdomspolitiska arbetet i ett barnbokslut.
- Tillsammans med förvaltningarna ta fram mål och indikatorer för att vart tredje år följa upp och mäta effekten av kommunens arbete med policyn.
- Se över och samordna utbildningsinsatser inom barn- och ungdomspolitikens område.
- Omvärldsbevakning gällande barn och ungdomspolitiska frågor.
- Ansvara för policyns revidering vart tredje år.

Handledning – enklare prövning av barnets bästa

Barnkonventionen

FN:s konvention om barns rättigheter antogs 1989 och gäller för alla under 18 år i hela världen. Genom Barnkonventionen har Karlsborgs kommun ansvar för att se till att alla barn och unga får sina rättigheter tillgodosedda. Ett barn- och ungdomsperspektiv ska lyftas fram i all verksamhet.

Syfte

Handledningen ska fungera som stöd vid handläggning av alla ärenden så att inga förslag till beslut tas fram utan att barns rättigheter har beaktats. Det är varje individs, såväl politikers som tjänstepersons, ansvar att ta ställning till frågorna.

Konsekvenser att beakta inför ärendeberedning och beslut

- På vilket sätt berörs, direkt eller indirekt, barn och unga?
 - Innebär beslutet att barns och ungas bästa sätts i främsta rummet?
 - Innebär beslutet att barns och ungas sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter beaktas?
 - Främjar beslutet barns och ungas hälsa och utveckling?
 - Främjar beslutet barns och ungas säkerhet (t ex i den fysiska miljön eller levnadsvanor)?
 - Har hänsyn tagits till behov för barn och unga som omfattas av diskrimineringslagstiftningen?
- Kan barns och ungas egna åsikter tas tillvara?
 - Om ja, på vilket sätt? Behöver frågan/ärendet bearbetas för att den/det ska vara tillgängligt för barn och unga?
 - Om nej, vad får det för konsekvenser?
- Finns det redovisat vilka kompensatoriska åtgärder som föreslås, om förslaget till beslut inte utgår från barnets bästa?

Om barn och/eller unga har tillfrågats ska en uppföljning/återkoppling till dessa genomföras inom skälig tid.

”En prövning av barnets bästa handlar inte om att skapa nya byråkratiska processer, utan om att kompensera för att barn saknar politisk makt.”

- Thomas Hammarberg¹⁰

¹⁰ Tidigare medlem i FN-kommittén för barnets rättigheter och EU-kommissionär för mänskliga rättigheter.

Rättigheter av särskild vikt vid en prövning

FN:s barnrättskommitté har definierat olika rättigheter som är av särskild vikt vid prövningen på detta sätt.

Barnets rätt att uttrycka sina åsikter – Artikel 12 i Barnkonventionen ger varje barn rätt att uttrycka sina åsikter i varje beslut som berör dem. Denna rättighet gäller varje barn, oavsett ålder, funktionsnedsättning eller andra förutsättningar. För att säkerställa detta, måste metoder anpassas efter det specifika barnets behov och beslutsfattaren ha rätt kompetens.

Barnets rätt till identitet – Det är viktigt att understryka att barn inte är en homogen grupp. I barnets identitet ingår aspekter som kön, sexuell läggning, nationellt ursprung, religion och trosföreställningar, kulturell identitet, personlighet med mera. Barnets rätt att behålla sin identitet garanteras i Barnkonventionen (artikel 8) och måste respekteras och beaktas i bedömningen av barnets bästa.

Barnets rätt till familjemiljö och relationer – Handlar om vikten av att bevara familjemiljön. Exempelvis om ett barn ska omhändertas ska det göras på ett sätt som säkerställer barnets rätt till skydd och stöd.

Barnets rätt till omsorg – Det är av yttersta vikt att försäkra barnet det skydd och den omvårdnad som behövs för att säkerställa dess välfärd och utveckling. Barns välfärd omfattar deras grundläggande materiella, fysiska, utbildningsmässiga och emotionella behov, liksom även deras behov av ömhet och trygghet.

Barnets rätt till skydd och säkerhet – En viktig faktor att ta hänsyn till i bedömningen av barnets bästa är om barnet befinner sig i en utsatt situation, till exempel att hen har en funktionsnedsättning, tillhör en minoritetsgrupp, är flykting eller asylsökande, har utsatts för övergrepp, eller befinner sig i riskmiljöer. Beslutsfattare måste ta hänsyn till olika typer och grader av utsatthet för varje enskilt barn, eftersom varje barn och dess situation är unik och måste bedömas utifrån det.

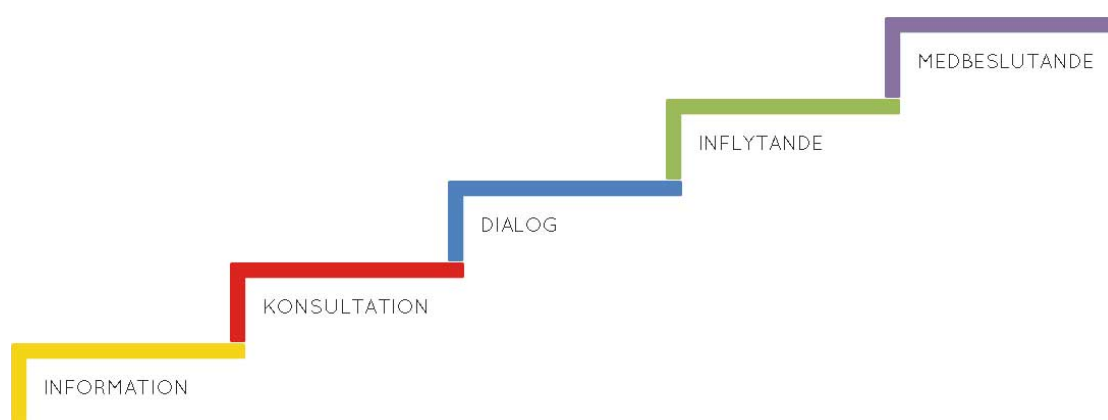
Barnets rätt till hälsa – och barnets hälsotillstånd är centrala vid bedömningen av barnets bästa. Detta gäller såväl barnets fysiska som psykiska hälsa. Här ingår också att se till att barn har tillgång till fullgod information som är väsentlig för deras hälsa och utveckling.

Barnets rätt till utbildning – Alla beslut om åtgärder eller insatser som gäller ett enskilt barn eller en grupp barn måste respektera barnets eller barnens bästa i förhållande till barnets rätt till utbildning.

Olika nivåer av inflytande

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har tagit fram en modell för inflytande, som de kallar för inflytandetrappan. Denna inflytandetrappa bygger på att inflytande och delaktighet är en lärandeprocess där varje trappsteg leder vidare till nästa och där inget trappsteg kan hoppas över. Alla trappsteg är länkade till varandra på så sätt kan inte steg 4 nås utan att steg 1, 2 och 3 använts innan. I arbetet för delaktighet kan det vara bra att använda sig av modellen som stöd, kontrollfunktion eller för att lägga fram en plan för hur arbetet ska tas vidare.

Utän att ha fått information är det svårt att få inflytande. Konsultation och dialog är alltid bra men är i sig inte svaret på att ha gett någon inflytande. Att skapa former för inflytande där barn och unga är delaktiga utefter sina egna förutsättningar är det viktigt att trappsteg 1–3 används för att hitta formerna för hur barn och unga ska få inflytande.

Steg 1: Information är en envägskommunikation. Här är inte barn och unga aktörer utan en målgrupp. För att komma vidare behöver barnen få rätt information för att de ska kunna vara delaktiga högre upp i trappan. Informationen behöver även anpassas för de barn som deltar så att den är tillgänglig för dem genom t ex ett enklare språk.

Steg 2: Konsultation innebär att den vuxne ställer frågor till barn och unga. Att låta barn t ex i skolan eller i en förening fylla i en utvärdering vid terminens slut är exempel på konsultation. Det är viktigt att fråga barn och unga vad de tycker för att kunna fatta bra beslut i verksamheten.

Steg 3: Dialog är en tvåvägskommunikation. Här pågår det en diskussion med möjlighet för såväl barnet som den vuxne att ställa följdfrågor och kunna förstå vad den andre menar. Exempel kan vara fokusgrupper, sms-panel och politikerluncher.

Steg 4: Inflytande och delaktighet är när barn och unga får möjlighet att vara med och påverka något i verksamheten. Här säger inte bara barnen vad de tycker, utan de får också vara med och påverka ett faktiskt utfall i ett beslut. Elevråd och grundskoleråd är exempel på tillfällen då barn och unga har inflytande och är delaktiga i Karlsborg.

Steg 5: Medbeslutande innebär att barn och unga är med och tar beslut tillsammans med vuxna. Här har barn och unga alltså en egen röst och möjlighet att säga ja eller nej.

Olika perspektiv

I arbetet med barn och barns rättigheter brukar man prata om tre perspektiv – barnets perspektiv, barnperspektiv och barnrättsperspektiv. Det är viktigt att skilja mellan de olika perspektiven.

Barnets perspektiv

Barnets perspektiv är barnets egen berättelse, tolkning och uppfattning av sin situation. För att få reda på barnets perspektiv måste man prata med barnet och det ska göras utifrån dess ålder och mognad. Vuxna är skyldiga att ta hänsyn till barnets perspektiv enligt artikel 12 i Barnkonventionen.

Barnperspektiv

Barnperspektiv innebär att en vuxen utifrån sina kunskaper och erfarenheter försöker sätta sig in i barnets situation för att själv bedöma vad som är bäst för barnet. Vuxna som arbetar med barn har en särskild barnkompetens som blir en del av deras barnperspektiv. Barnperspektivet innebär inte automatiskt att man arbetar med barnets rättigheter.

Barnrättsperspektiv

Ett barnrättsperspektiv innebär att både den enskilda medarbetaren och hela verksamheten arbetar utifrån rättigheterna i Barnkonventionen och har strategier för arbetet med att genomföra konventionen. Ett barnrättsperspektiv genomsyrar en verksamhet när man utgår från de fyra huvudprinciperna, artikel 2, 3, 6 och 12.

”Ett barnrättsbaserat synsätt kräver att varje barn erkänns, respekteras och skyddas som rättighetsbärare med en individuell personlighet, egna behov och intressen samt personlig integritet.”¹¹

¹¹ Barnrättighetsutredningen SOU 2016:19, sid. 286.